

Referat opracowany na potrzeby Rady Szkoleniowej:

*Geografia, zabytki, historia, tradycje i zwyczaje
miejscowości, w której pracuję.*

- CENTAWA

Opracowała: Grabiec Katrin

28.04.2022r.

Geografia.

Wieś Centawa położona jest w województwie opolskim, powiecie strzeleckim i gminie Jemielnica. Na pograniczu Równiny Opolskiej a regionu Chełmu. Leży na terenie historycznego Górnego Śląska. Przez Centawę przebiega również turystyczny niebieski Szlak Powstańców Śląskich. Wieś ta słynie ze źródeł rzeki Jemielnicy/ Chrzastawy, która następnie wpływa do Małej Panwi. W sąsiedztwie znajduje się specjalne łowisko 'Gajdowe'. Dookoła znajduje się dużo lasów podlegających do nadleśnictwa Rudziniec, pól uprawnych i terenów zielonych. Wieś położona jest przy terenach podmokłych, dlatego dookoła niej występuje bardzo dużo zieleni łąkowej. Na terenie Centawy znajduje się również wyrobisko i kopalnia wapienia triasowego.

Zabytki.

Według rejestru Narodowego Instytutu Dziedzictwa na listę zabytków wpisany jest kościół parafialny Najświętszej Panny Marii, z XV/XVI w., XIX w., średniowieczny, wczesnogotycki z roku 1253. Zbudowany jest z łupanych bloków wapieni triasowych z formacji gogolińskiej. Stanowi najcenniejszy zabytek miejscowości. Jego fundatorką była szlachcianka Magdalena Centawska. Świątynia pierwotnie przykryta była gontem. Na wieżę nałożono drewnianą koronę, w której znajdowały się trzy dzwony wykonane z brązu. Nad prezbiterium umieszczono drugą wieżyczkę. Cenny jest sufit kasetonowy, malowany naturalnymi farbami (motywy roślinne). Jest on oryginalny i, tak samo jak mury kościoła, przetrwał od początku istnienia budowli.

W kościele znajduje się XIX-wieczna droga krzyżowa w obrazach. Pod świątynią jest krypta grobowa. Przypuszcza się, że została tam pochowana fundatorka, oprócz niej są tam trumny innych dostojników i lokalnych możnych. Po przeprowadzonych badaniach w tym miejscu (1922) prezes Śląskiego Zrzeszenia Geologów pisał tak: Grobowiec kościelny w Centawie zawiera piękną miedzianą trumnę z XVII w. W niej złożono baronową Dorothę-Barbarę Larisch von Sleiwic (ur. 8.03.1665 r. zm. 13.09.1689 r.).

Na bocznej ścianie kościoła jest pomnik upamiętniający ofiary z Centawy poległe w czasie I i II wojny światowej.

Na zewnętrznym murze od strony północnej znajduje się mały, drewniany krzyż. Dawniej wędrowni pątnicy często zostawiali na pamiątkę przeważnie krzyż.

Na parkingu parafialnym stoi krzyż kamienny, Krzyż Jubileuszowy, z roku 1900 oraz naprzeciwko plebanii. Kolejne dwa krzyże znajdują się na rozwidleniu dróg, prawie na końcu wsi.

Przy krętym zakręcie spokoju podróżnych pilnuje kamienna rzeźba św. Jana Nepomucena z 1903 roku.

Kapliczka słupowa z 1917 roku, Najświętszego Serca Jezusa Chrystusa, znajduje się pomiędzy dwoma starymi drzewami, w centralnej części wsi.

W końcowej części wsi, w kierunku na Dąbrówkę, znajduje się Kapliczka w polu z 1988 roku.

Przy obecnej świetlicy wiejskiej znajduje się tablica upamiętniająca bojownika o rozkwit polskości Śląska Opolskiego- Kurta Wojciecha Szczudłę.

Obok obecnego przedszkola na terenie placu zabaw „Skwer Dębowy” rośnie potężne drzewo- pomnik przyrody: 250- letni dąb szypułkowy.

Przy drodze do Warmątowic można zwiedzić cmentarz wybudowany w 1905 roku.

Z okazji jubileuszu 750-lecia parafii i wsi Centawa zamocowano na gładzie polodowcowym tablicę pamiątkową.

Historia.

Najstarsza wzmianka o istnieniu wioski pochodzi z 1253 roku. Według akt wizytacyjnych z 1679 roku parafia w Centawie została utworzona w 1253 roku i obejmowała swym zasięgiem trzy wsie: Centawę, Błotnicę i Warmątowice. Kolejna wzmianka z 21 marca 1350 r. mówiła o tym, że Lassota de Czantawa był świadkiem w pewnym procesie. W XV wiecznych dokumentach pojawiają się następujące nazwy wioski: Czanto, Czentaw, Centhow i Centowe. Pochodzenie nazwy wsi jest niejasne. Jedni przypisują je dawnym właścicielom a głównie Jerzemu Centawskiemu, inni jemielnickim Cystersom. W 1936 roku wprowadzono nazwę Haldenau a w 1945 r. Centawa.

Spis z 1835 notuje we wsi: folwark, piekarnię, dwie fryszerne oraz kuźnię.

W 1685 r. istniała w Centawie drewniana szkoła, która składała się z dwóch izb. Chodziły do niej dzieci z Centawy, Warmątowic i Błotnicy. Szkoła istniała do 1835 r. gdy została zastąpiona przez szkołę z cegły krytą gontem. W centrum wsi naprzeciw kościoła znajduje się budynek dawnej szkoły- obecnie przedszkole i świetlica wiejska.

Tradycje i zwyczaje.

W Centawie przy źródłach rzeki Jemielnicy odbywały się festyny. Specjalnie dla kapeli przygotowano podium. Z Błotnicy sprowadzano piwo, kiełbasę, bułki, wodę sodową i papierosy. W czasie festynów organizowano też zawody w strzelaniu do tarczy. W okolicznych lasach było mnóstwo zajęcy, dzikich królików, bażantów, kuropatw, saren, jeleni i dzików.

Obecnie w Centawie tradycją jest Wodzenie Niedźwiedzia czy jeżdżenie do dzieci, mieszkających na terenie wsi, z paczkami od samego świętego Mikołaja. Co jakiś czas organizowane są również Dożynki Gminne na terenie Centawy.

W Centawie przetrwała jeszcze tradycja skubania (darcia) pierze. W dawnych czasach po skubaniu pierza organizowano „fejderbal”.

Parafianie chętnie także biorą udział w odpustach, pielgrzymkach i procesjach odpustowych.

Ciekawostki.

W 2019 r. Stowarzyszenie Odnowy Wsi Centawa zrealizowało projekt w ramach Działaj Lokalnie pt. „15 lat minęło...Centawa kiedyś i dziś”. Projekt ten ukazywał zrealizowane projekty w Centawie z dofinansowań unijnych. Ustawiono kamień pamiątkowy oraz zakopano kapsułę czasu, w której znalazły się m.in. monety, gazeta z dnia zakopania kapsuły oraz list do przyszłego pokolenia.

Sołectwo w konkursie „Piękna Wieś Opolska” zdobyło III miejsce w 2013 roku w kategorii „Najpiękniejsza wieś”, natomiast wyróżnione zostało w 2005 roku. W kategorii w „Najpiękniejsza zagroda” w roku 2008 zdobyło I miejsce.

Dzięki zadaniu zrealizowanym w ramach projektu „Bioróżnorodność Opolszczyzny – skarbem dziedzictwa przyrodniczego” – Drzewo XX-lecia Programu Odnowy Wsi –posadzono lipę z okazji przypadającego w roku 2017 jubileuszu 20 lat Programu Odnowy Wsi.

Ciekawostką jest także podanie jest, że nazwa wsi „Centawa” pochodzi od Cystersów, którzy mieli odmawiać w czasie drogi do Centawy „centus ave”, czyli sto „Zdrowaś Mario”.

Kolejnym ciekawym faktem jest, że w gminie- między Gąsiorowicami a Centawą- istnieje różnica 20 sekund w czasie słonecznym. Czyli Gąsiorowicach słońce wschodzi 20 sekund później niż w Centawie.